

POBRESA ENERGÈTICA: UNA MIRADA NOVA. NOVES SOLUCIONS A UN PROBLEMA MASSA VELL

PALAU MACAYA, BARCELONA, GENER I FEBRER DEL 2017

PROJECTE SELECCIONAT EN LA 1ª CONVOCATÒRIA DE PALAU MACAYA que té com a finalitat donar suport a iniciatives i projectes de reflexió, debat, intercanvi i difusió d'idees que ajudin a entendre millor els reptes que té plantejats la nostra societat i que permetin identificar noves tendències de progrés i transformació social.

El cicle s'ha fet seguint una metodologia de cocreació, és a dir, un procés de participació actiu, creatiu i social de col·laboració entre participants de diferents perfils personals, laborals i acadèmics amb l'objectiu de donar resposta al repte de trobar noves solucions al problema de la pobresa energètica. A partir de l'exploració i el coneixement presentat pels ponents, a la primera sessió s'han recopilat les qüestions clau: la dificultat de definir la pobresa energètica, la vulnerabilitat energètica a Catalunya i en altres països europeus, les limitacions de la gestió

pública dels serveis bàsics i la demanda d'estratègies de solució i les dificultats normatives per donar-hi una resposta eficaç. També vam analitzar quin retorn social, econòmic i ambiental té una proposta concreta com la del Banc d'Energia. En les dues sessions següents, amb participants voluntaris que s'hi havien apuntat, es van organitzar sis equips per treballar dinàmiques de cocreació. Es van generar sis iniciatives concretes que es van presentar en la darrera sessió amb la participació de diferents representants de l'Administració.

Obra Social "la Caixa"

1 R E P T E :

Innovar en les polítiques i les estratègies de lluita contra la pobresa energètica i d'assoliment d'una societat més justa i equitativa, amb una metodologia col·laborativa entre la ciutadania i amb diàleg amb les administracions públiques implicades.

2 O B J E C T I U S D E L C I C L E :

Reflexionar sobre les estratègies de lluita contra la pobresa energètica, i a través d'una metodologia participativa de cocreació oberta a la ciutadania interessada, generar i identificar possibles innovacions aplicables al nostre entorn i compartir-les amb representats de les administracions públiques.

3 L E S I D E E S C L A U :

PRIMERA IDEA: INICIATIVA COL·LABORATIVA I CONEIXEMENT COMPARTIT

Durant les jornades s'ha percebut la potència i el profit que pot tenir traslladar els reptes socials a la ciutadania quan es facilita temps, espai, mètode i coneixements i es dinamitza un procés de resposta a través del treball col·laboratiu. L'experiència ens mostra que les respostes innovadores i aplicables a la pobresa energètica no sorgeixen únicament des de l'àmbit de l'expertesa acadèmica, tècnica o de gestió pública, sinó també a través d'un treball col·laboratiu. Aquest treball s'ha iniciat a partir de l'exploració del coneixement disponible, dinamitzat professionalment i des d'un enfocament multidisciplinari, en el qual han participat ciutadans interessats amb coneixements i experiències diverses.

SEGONA IDEA: TRENCANT TÒPICS

L'assumpció parcial de la pobresa energètica per part de les companyies subministradores i l'existència d'una normativa robusta no ha solucionat la qüestió a França, on hi ha al voltant de cinc milions de pobres energètics. Malgrat que a Polònia hi ha una gestió pública dels serveis bàsics de subministraments d'energia, la baixa eficiència en el seu ús i la insuficiència d'instruments adients d'ajuda social generen sis milions de pobres energètics. La complexitat actual fa pensar que la solució no és única i que, a banda d'una nova legislació o d'un acord amb les grans companyies subministradores, caldrà trobar altres opcions complementàries.

TERCERA IDEA: L'EXEMPLE DEL BANC D'ENERGIA

Promoure l'estalvi energètic solidari per acompanyar llars en situació vulnerable i fer inversions de millora de l'eficiència energètica de l'habitatge és una idea que afronta el problema des de la prevenció, aporta metodologia d'acció i finançament per a les actuacions i una lògica comunitària. El projecte té un gran potencial de sensibilització i de relació social de proximitat. Això no obstant, hi ha reptes de futur que cal plantejar: des de com s'encaixa el projecte en el conjunt d'iniciatives actuals de l'Administració fins a avançar a partir de la iniciativa d'entitats locals, passant per trobar un esquema de col·laboració amb l'Administració que permeti sumar esforços.

QUARTA IDEA: ENRIQUIMENT I INTERCANVI

Les sis estratègies presentades comparteixen un seguit de trets en comú: proposen solucions que parteixen de la mirada dels afectats i les seves necessitats i presenten com a necessària la interacció entre participació ciutadana (entitats del teixit social) i equips multidisciplinaris de l'Administració (serveis socials, salut, habitatge...). Així mateix, les solucions promouen l'autogestió en recursos i metodologia, autoformació vers l'eficiència i l'estalvi energètic i intercanvi de recursos entre ciutadans (temps, coneixement, econòmics, etc.). Igualment, totes les propostes es podrien combinar entre elles, ser flexibles per incorporar nou coneixement en el seu desenvolupament i, alhora, adaptables a diferents àmbits i indrets.

CINQUENA IDEA: RECOPILOCACIÓ DE CONEIXEMENT COMPARTIT

L'exploració de la pobresa energètica, a escala general i en l'àmbit de Catalunya, a través de les ponències ha posat de manifest en primer lloc una idea central: la necessitat que l'Administració, amb les diverses institucions i associacions implicades, formuli una estratègia conjunta de lluita contra la pobresa energètica.

En primer lloc, això implica la necessitat de definir què és la pobresa energètica i fer-ho a partir de múltiples indicadors per evitar reduccionismes, alhora que cal vetllar per l'accés a subministraments bàsics. També, conscients que una de les conseqüències de la pobresa energètica és l'augment de la vulnerabilitat dels ciutadans a l'exclusió social, l'estratègia ha de superar les limitacions de la gestió pública en el subministrament de l'energia, vistes les dificultats d'aplicació de la normativa actual i la necessitat d'implementar actuacions preventives.

4 ACTIVITATS QUE COMPONEN EL CICLE

CONFERÈNCIA: LA POBRESA, ENERGÈTICA I GLOBAL

18 de gener de 2017 | [Vegeu-ne el vídeo](#)

Exploració de l'estat de la qüestió a Catalunya, les diverses iniciatives municipals, les dificultats amb la normativa actual i la necessitat d'implementar actuacions preventives. La demanda a l'Administració, des de les diverses institucions i associacions, d'una estratègia conjunta de lluita contra la pobresa energètica. L'exemple de França: la dificultat de definir la situació de pobresa energètica i alhora la necessitat de configurar un marc normatiu que permeti mesurar-la i prevenir-la implicant-hi les companyies subministradores. L'exemple de Polònia: les limitacions de la gestió pública d'alguns dels serveis bàsics i la dimensió social de les polítiques energètiques governamentals, com també l'efecte directe entre qualitat ambiental i pobresa energètica.

L'exemple del Banc d'Energia, retorn social econòmic i ambiental de l'estalvi energètic i les limitacions administratives, normatives i de participació social per a l'acció. La sessió es va concloure amb un col·loqui força participatiu i amb la recopilació de les aportacions del públic, amb les idees que més els havien cridat l'atenció, els desitjos de solucions i les claus de la qüestió.

Amb la participació de: Jan Frankowski, research assistant a la Universitat de Gdansk; Isolde Devaliere, sociòloga de l'Observatori Nacional de Pobresa Energètica de França; Jaume Enciso, tècnic de Medi Ambient de l'Ajuntament de Sabadell, i David Maruny, president i director del Banc d'Energia.

SEMINARI DE TREBALL: LA LLUITA CONTRA LA POBRESA ENERGÈTICA, REPTES I DIFICULTATS

25 de gener de 2017

Cocreació de sis grups multidisciplinaris de set participants cadascun, amb el repte de generar solucions innovadores per a la pobresa energètica a través de la generació de coneixement compartit i la implicació de tots els agents i les visions rellevants en el procés. Les iniciatives es van treballar a partir de perfils diversos: famílies en situació de pobresa energètica i exclusió, famílies en situació de vulnerabilitat temporal, gent gran en risc, joves en situació de precarietat i treballadors socials i sanitaris que s'enfronten laboralment a aquesta qüestió. Primer es va treballar l'empatia, reconeixent el perfil assignat, imaginant el ciutadà afectat i les problemàtiques socials que pateix, i es va concloure amb el plantejament d'un "repte", una qüestió concreta sobre la qual aportar una solució a la situació específica de cada perfil. Després es va generar una pluja d'idees possibles per enfocar solucions. La jornada va culminar amb una posada en comú i un debat obert sobre els perfils, els reptes i les solucions proposades.

SEMINARI DE TREBALL: REPENSEM LA LLUITA CONTRA LA POBRESA

1 de febrer de 2017

| [Vegeu-ne el vídeo](#)

Cocreació per equips seleccionant les idees de la sessió anterior segons l'impacte i els recursos o els esforços que necessitarien per ser desenvolupades i portades a la pràctica. D'aquest triatge, se'n van prioritzar algunes i es van desenvolupar com a solucions als reptes definits per cada equip. Cada grup va aconseguir formalitzar una estratègia responent al repte inicial plantejat. Aquestes estratègies es van representar i materialitzar, per a cada cas, en imatges, vídeos, maquetes, etc. Finalment, cada equip va exposar la seva estratègia en una discussió oberta a tots els participants.

Seminaris de cocreació. Dinamització a càrrec de Co-empren i Tarpuna.

PRESENTACIÓ DE CONCLUSIONS I RESULTATS. EL COMPROMÍS: PASSAR DE LES PARAULES A LES ACCIONS

8 de febrer de 2017

Presentació de les sis estratègies per solucionar la pobresa, generades durant els seminaris de cocreació, en un col·loqui públic, amb la participació dels diferents representants de les administracions públiques esmentades. L'exposició, feta pels mateixos grups multidisciplinaris a través de presentacions i suports visuals, va generar un col·loqui que va permetre recollir aportacions per part del públic i dels representants de l'Administració. Tots els participants van valorar qualitativament les estratègies segons el grau d'innovació, l'eficàcia i l'abast aprofitant les relatories gràfiques que van recollir el procés d'exposició i debat. Feta la posada en valor de les iniciatives amb relació al repte i la seva aplicació en el nostre entorn, el síndic va concloure l'acte.

Amb la participació de: Rafael Ribó, síndic de greuges de Catalunya; Joan Josep Escobar, cap de Divisió de Gestió Energètica de l'Institut Català d'Energia; Francesc Hernández, cap del Servei d'Acció Social de la Diputació de Barcelona; Tatiana Guerrero, assessora de l'Ajuntament de Barcelona, i Gabriel Fernández, tinent d'alcalde d'Acció Social i Cultura de l'Ajuntament de Sabadell.

5 CONCLUSIONS DEL CICLE:

PROPOSTA 1: SI TENS FRED 007

Perfil: família en situació de pobresa energètica

Repte: com fer un programa de suport a través d'una xarxa de proximitat

A partir de la detecció de les conseqüències de la vulnerabilitat o pobresa energètica, sigui a l'escola, al CAP, a serveis socials, etc., es proposa un telèfon d'atenció, el 007, que plantegi un acompanyament del ciutadà per vincular-lo a la xarxa del teixit social del barri o el territori, siguin associacions de veïns o altres entitats, on pugui intercanviar coneixements i rebre suport.

PROPOSTA 2: XARXA DE DETECCIÓ

Perfil: família en situació de vulnerabilitat

Repte: com identificar situacions de vulnerabilitat i pobresa energètica

Es proposa recopilar la informació a través de sensors de qualitat ambiental de les llars i centralitzar-la en una base de dades per poder detectar situacions de risc i de pobresa energètica. A partir d'aquí caldria interpel·lar les empreses subministradores perquè s'hi impliquessin i crear una xarxa de suport que acompanyés a corregir contractes i resoldre qüestions de facturació.

PROPOSTA 3: HABITATGE SALUDABLE

Perfil: treballadora de serveis socials

Repte: com fer una transformació a partir de l'observació recopilada

Cal abordar la qüestió des d'un equip multidisciplinari. A partir del treball sociosanitari, cal detectar els indicadors de problemes de salut relacionats i treballar des d'un "lobby de barri" (veïnat afectat, advocats, economistes, arquitectes, tècnics de serveis, sanitaris, serveis socials, teixit associatiu del barri) per actuar en dos sentits alhora: interpel·lar l'Administració i fer un diagnòstic col·lectiu per aconseguir habitatges saludables.

PROPOSTA 4: UNINT ENERGIES

Perfil: professional sanitari en contacte amb situacions de pobresa energètica

Repte: com podríem interconnectar l'actuació de salut, social i energètica a escala de barri?

Es proposa crear l'observatori d'innovació sobre pobresa energètica, des d'on coordinar els àmbits de salut, serveis socials i habitatge en l'àmbit de barri amb la participació del teixit associatiu i veïnal. Cal crear el cos d'agents energètics d'ofici, al qual es pugui recórrer per derivar casos detectats.

PROPOSTA 5: KIT ENERGÈTIC PER A LA TERCERA EDAT

Perfil: gent gran en situació de risc

Repte: com podríem interconnectar l'actuació de salut, social i energètica a escala de barri?

Afegir un impost, una "taxa per pobresa energètica", a les empreses subministradores que depengui d'indicadors de pobresa energètica, de manera que siguin coresponsables i paguin més com més pobresa hi hagi. Amb els

diners d'aquest impost es desenvoluparia el "kit per a la gent gran", que estaria format per:

- Una part de l'energia consumida estaria bonificada, provinent de la generació energètica renovable de l'empresa subministradora.
- Formació per a la reducció del consum i del cost de la factura.
- Substitució d'electrodomèstics per uns d'eficients i adaptats a la realitat de la gent gran.
- Millores d'eficiència energètica a l'habitatge fruit d'una descoberta energètica de la llar.

PROPOSTA 6: TIME 4 X ENERGY

Perfil: estudiants en situació precària en pis compartit

Repte: com podem reduir el cost de la factura energètica?

Es tracta de bescanviar temps per energia. El temps s'inverteix, d'una banda, en cursos de sensibilització per fer un ús eficient de l'energia; de l'altra, en mecanismes de bescanvi de temps per bonificacions en els costos fixos de les factures per part de l'Administració. Aquests mecanismes poden ser, per exemple, en voluntariat social.

Podeu trobar imatges de totes les activitats i de la relatoria gràfica del procés que es va fer [aquí](#)

6 PARTICIPANTS :

PONENTS DEL 18 DE FEBRER DE 2017, JORNADA INICIAL.

JAUME ENCISO

Ambientòleg, valencià, llicenciat en Ciències Ambientals, màster en Gestió Ambiental Urbana i tècnic de Medi Ambient a l'Ajuntament de Sabadell. Compromès amb l'energia social, fa vuit anys que treballa en l'àmbit local públic en temes diversos de sostenibilitat, després de sis anys fent consultoria ambiental. Inquiet i facilitador, de moment el seu "projecte fill" més interessant ha estat el 1r Congrés de Pobresa Energètica.

JAN FRANKOWSKI

Polonès, llicenciat en Gestió Ambiental, especialitzat en regeneració urbana, és research assistant a la Universitat de Gdansk en polítiques energètiques en l'àmbit del desenvolupament regional i local. Participa en l'EVALUATE (Energy Vulnerability and Urban Transitions in Europe), coordinat per la Universitat de Manchester.

ISOLDE DEVALIERE

Sociòloga francesa responsable de l'Observatori Nacional de Pobresa Energètica. Participa activament des de fa dotze anys en temes de pobresa energètica al Centre de Ciència i Tècnica per a la Construcció (CSTB).

DAVID MARUNY

Enginyer de ponts i camins, president de l'Associació del Banc d'Energia. Coordina i desenvolupa les iniciatives relacionades amb l'estalvi i l'eficiència energètica, com a descoberta transformadora a Tarpuna. Introdueix aspectes de fabricació en l'àmbit d'energia. És expert en gestió energètica i en enginyeria de l'aigua.

6 PARTICIPANTS :

DINAMITZADORS EL 25 DE GENER I L'1 DE FEBRER DE 2017 DELS SEMINARIS DE COCREACIÓ. DE TARPUNA COORDINATS PER CO-EMPRÈN.

TEIA GUIX BOQUÉ

Diplomada en Ciències Empresarials amb el postgrau en Sistemes Integrats de Gestió. Directora de Co-emprèn, empresa dedicada al disseny i el foment de la creació d'iniciatives i organitzacions col·laboratives innovadores. Dissenya, coordina i executa projectes, i imparteix formació i consultoria en creativitat i conceptualització de models de negoci col·laboratiu.

JOSEP MARIA VALLÈS

És enginyer agrònom, dirigeix la cooperativa Tarpuna i coordina els projectes d'agricultura urbana i agricultura social, du a terme tallers i nous projectes aplicant processos participatius i dissenyant models de gestió col·laborativa. És expert en producció de planta ornamental i forestal, jardineria i horticultura. Escriu llibres divulgatius sobre agricultura urbana i compostatge.

JUDITH SEUBAS GOIXART

És biòloga i treballa en iniciatives d'energia de Tarpuna, especialment en activitats relacionades amb l'impuls a la iniciativa del Banc d'Energia i en l'organització i el disseny de tallers de cocreació. Té experiència en coordinació de campanyes ambientals d'estalvi i eficiència en l'ús de l'aigua. Col·labora en el moviment ecologista a escala local.

DÍDAC FERRER BALAS

És el responsable del Gabinet d'Innovació i Comunitat de la UPC i coordinador del Programa Nexus24 de comunitats col·laboratives. Ha estat professor del màster de Sostenibilitat. És soci fundador de Tarpuna. Treballa per la sostenibilitat, la igualtat, la inclusió, la col·laboració i la innovació en la gestió. És enginyer industrial i doctor per la UPC en Ciència dels Materials. El seu camp d'interès ha evolucionat dels materials cap a la sostenibilitat i, més recentment, la innovació social i pública.

XOSE PÉREZ

És físic amb experiència en el desenvolupament d'aplicacions a internet. És responsable de Fabricació Digital (DSI) a Tarpuna. Treballa com a freelancer en temes de programació, domòtica i l'Internet de les coses. És membre del col·lectiu Vailets Hacklab, que busquen ajudar pares, mares i escoles a introduir la programació, l'electrònica, la robòtica i la fabricació digital com a eines d'aprenentatge. També és membre fundador del grup The Things Network Catalunya per la creació d'una xarxa de telemetria oberta, neutral i gratuïta.

6 PARTICIPANTS:

PARTICIPANTS INSTITUCIONALS DEL 8 DE FEBRER DE 2017,
A LA JORNADA DE LES CONCLUSIONS.

RAFAEL RIBÓ

Síndic de greuges de Catalunya

JOAN JOSEP ESCOBAR

Cap de Divisió de Gestió Energètica de l'Institut
Català d'Energia de la Generalitat de Catalunya

FRANCESC HERNÁNDEZ

Cap del Servei d'Acció Social de la Diputació de
Barcelona

TATIANA GUERRERO

Assessora de l'Alcaldia en temes de pobresa
energètica de l'Ajuntament de Barcelona

GABRIEL FERNÁNDEZ

Tinent d'alcalde d'Acció Social i Cultura de l'Ajuntament de Sabadell

ALEJANDRA BAEZ, JAVIER CALAHORRO JIMÉNEZ,
MIKEL FERNÁNDEZ GARCÍA, FRANCISCO
GUERRERO MOYA, CECILIA SEGOVIA COLLADO,
RUBÉN RUBERTE CASANOVA, CONSTANCIA VERDE.

Arquitectes, estudiants de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès (ETSAV) del Màster en Intervenció Sostenible en el Medi Construït i Màster en Ciència i Tecnologia de la Sostenibilitat (MISMec). Posant en pràctica els coneixements acadèmics adquirits, els estudiants han participat en el disseny dels seminaris, i han fet la dinamització dels grups de cocreació i la relatoria textual i gràfica dels continguts de les jornades.

De totes les sessions es va fer una relatoria gràfica gràcies a Apropa't

L'Associació Apropa't té com a objectiu la intervenció psicosocial, està formada per un equip interdisciplinari i conté diversos projectes. El projecte Planta idees consisteix en la realització de relatories visuals, formacions i dinamitzacions d'espais participatius per mitjà de recursos visuals.

TARPUNA

Tarpuna és una cooperativa d'iniciativa social sense ànim de lucre formada per un equip de persones compromeses amb la sostenibilitat, la igualtat d'oportunitats i la justícia social. Fan innovació social al servei de la comunitat, a través de projectes locals transformadors amb criteris de sostenibilitat. Treballen fonamentalment tres àmbits bàsics del dia a dia: l'agricultura (i l'alimentació), l'energia, i la fabricació (els objectes).

PalauMacaya

& Tarpuna
Una cooperativa
d'iniciatives sostenibles

Diputació
Barcelona

Obra Social "la Caixa"